

PRIMJENA EVROPSKIH DIREKTIVA U SEKTORU TRANSPORTA

Snježana Ivković, dipl.ing.saobraćaja

1.UVOD

Prema potpisanom Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa EU Bosna i Hercegovina je dužna implementirati Memorandum o razumijevanju o razvoju osnovne regionalne transportne mreže u jugoistočnoj Evropi SEETO i Adenduma na MoU u oblasti željezničkog transporta u jugoistočnoj Evropi. Ova strateška dokumenta posebno mjesto su zauzela u Protokolu 3 o kopnenom transportu dajući prioritet transportu, transportnoj infrastrukturi i regionalnoj saradnji.

2.MEMORANDUM O RAZUMJEVANJU O RAZVOJU OSNOVNE REGIONALNE MREŽE U JUGOISTOČNOJ EVROPI I ADENDUM U OBLASTI ŽELJEZNIČKOG TRANSPORTA

Članstvo Bosne i Hercegovine u SEETO-u (Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Srbija, Crna Gora i UNMIK/Kosovo) je od strateške važnosti, gdje se implementacija Memoranduma o razumijevanju o razvoju osnovne regionalne transportne mreže u jugoistočnoj Evropi (Luksemburg, 11. juna 2004. godine) prati kroz definisana tijela SEETO-a, izrađuje petogodišnji plan MAP i definišu prioritetni projekti. Ministarstvo komunikacija i transporta BiH zaduženo je za politiku i strategiju transporta, pripremu zakona i podzakonskih akata, ugovora i sporazuma, izradu strateških i planskih dokumenata iz oblasti transportne infrastrukture i pronalaženje finansijskih sredstava (kredit i grantovi) u saradnji sa Ministarstvom finansija i trezora BiH i nadležnim entitetskim institucijama. Entiteti su zaduženi za realizaciju projekata transportne infrastrukture.

Slika 1. Osnovna regionalna transportna mreža jugoistočne Evrope

Predstavnici Ministarstva komunikacija i transporta BiH, kroz Upravni komitet i Radnu grupu za željeznički i intermodalni transport, aktivno su radili na pripremi Plana implementacije Adenduma na MoU u oblasti željezničkog transporta u jugoistočnoj Evropi (Tirana, 04. decembar 2007.godine), a u cilju regionalne saradnje i ostvarivanja šest zajedničkih ciljeva: uspostavljanja regulatornih odbora za željeznice, odvajanje infrastrukture, nezavisnost uprave i orjentisanost tržišta, pristup tržištu, interoperabilnost i sigurnost željeznica, finansijska stabilnost i transparentnost, olakšavanje prelaska granice, društvena dimenzija i društveni dijalog.

U skladu sa direktivama EU pojam reforma željeznica podrazumijeva :

- uspostavljanje regulatornog tijela
- restrukturiranje i modernizaciju željezničkih kompanija, tj. razdvajanje operacija i infrastrukture,
- izdavanje licenci, potvrda za bezbjednost i dozvola,
- razvoj željezničkog tržišta,
- potpisivanje sporazuma za željezničke granične prelaze, koji mogu biti sklopljeni između graničnih organa (Željezničkog operatera, Upravitelja željezničke infrastrukture, Policije, Carine).

Predstavnici Ministarstva komunikacija i transporta BiH, kroz Upravni komitet i Radnu grupu za željeznički i intermodalni transport, aktivno su radili na pripremi Plana implementacije Adenduma na MoU u oblasti željezničkog transporta u jugoistočnoj Evropi (Tirana, 04. decembar 2007.godine), a u cilju regionalne saradnje i ostvarivanja šest zajedničkih ciljeva: uspostavljanja regulatornih odbora za željeznice, odvajanje infrastrukture, nezavisnost uprave i orjentisanost tržišta, pristup tržištu, interoperabilnost i sigurnost željeznica, finansijska stabilnost i transparentnost, olakšavanje prelaska granice, društvena dimenzija i društveni dijalog.

Da bi što bolje pratili implementaciju Adenduma, željeznički sektor Bosne i Hercegovine napravio je interni BiH Plan implementacije sa definisanim aktivnostima i podaktivnostima, čija se revizija radi dva puta godišnje. Definisani su nosioci aktivnosti, koji su odgovorni za njihovu realizaciju.

Tabela 1 : Akcioni Plan implemenacije Adenduma

Ciljevi	BiH	Region
reforme željeznica		
CILJ 1- Adendum stav 2.1: Izgradnja institucija	2008	Feb. 2010
CILJ 2 - Adendum stav 2.2: Razdvajanje, nezavisnost u upravljanju i tržišna orijentacija	Feb.2009	Apr. 2010
CILJ 3 - Adendum stav 2.3: Korektan/fer pristup infrastrukturi, sigurnost i interoperabilnost	2010	Dec. 2010
CILJ 4 - Adendum stav 2.4 Finansijska stabilnost	2009	2010
CILJ 5 - Adendum stav 2.5: Granični prelazi	2009	2010
CILJ 6 - Adendum stav 2.6: Socijalna dimenzija i socijalni dijalog	2008	2010

U tabeli 1., koja je dio usvojenog Akcionog plana Adenduma (Ministarski sastanak SEETO, Bečići, 3. decembar 2008. godine), dat je prikaz krajnjih termina (rok) za završetak svakog cilja Adenduma.

3. SPORAZUM O USPOSTAVLJANJU TRANSPORTNE ZAJEDNICE

Evropske Komisija i zemlje jugoistočne Evrope učestvuju u izradi Sporazuma o uspostavljanju Transportne Zajednice, koji će zamijeniti Memorandum o razumijevanju o razvoju osnovne regionalne transportne mreže u jugoistočnoj Evropi. Međutim, potpisivanjem Sporazuma o uspostavljanju Transportne Zajednice, koje je planirano do kraja 2010. godine, Bosne i Hercegovina ima obavezu da implementira set direktive EU za sve vidove transporta i da uskladi sve postojeće zakone sa „EU acquis”. Cilj ovog Sporazuma je stvaranje Transportne Zajednice u oblasti drumskog, željezničkog, unutrašnjeg plovnog i pomorskog transporta kao i razvoj transportne mreže između Evropske Zajednice i zemalja jugoistočne Evrope. Transportna Zajednica zasnovana je na progresivnoj integraciji transportnog tržišta na osnovu relevantnog *acquis*-a EU uključujući oblasti tehničkih standarda, interoperabilnosti, bezbjednosti, vođenja saobraćaja za sve vidove transporta isključujući vazdušni transport, društva, javnih nabavki i čovjekove okoline. Odredbe ovog Sporazuma primjenjivaće se do obima koji se tiče drumskog, željezničkog, riječnog, pomorskog transporta i transportnih mreža uključujući aerodromsku infrastrukturu.

Sporazum se sastoji iz Glavnog Sporazuma, Aneksa, koji sadrži zakonodavstvo Evropske Zajednice primjenljivo između Ugovornih strana u okviru Glavnog sporazuma, i protokola, koji će potpisati svaka članica jugoistočne Evrope za uspostavljanje tranzicionih aranžmana primjenljivih na nju. Bosna i Hercegovina potpisaće Protokol II.

SOCIJALNA PITANJA – Zemlje jugoistočne Evrope moraju implementirati relevantni socijalni *EC acquis* u vezi sa transportom. Transportna Zajednica vodiće i promovisati socijalni dijalog i socijalne dimenzije preko referenci na *EC acquis* u socijalnim pitanjima, osnovnim pravima radnika i uključenosti državnih i evropskih socijalnih partnera koji djeluju u transportnom sektoru na odgovarajućem nivou.

ČOVJEKOVA OKOLINA - Implementiranje

relevantnih *EC acquis* čovjekove okoline u sektoru transporta, posebno strateškim procjenama čovjekove okoline, uticaja na čovjekovu okolinu, direktivama koje se tiču prirode, vode i kvaliteta vazduha.

JAVNA NABAVKA – Članice jugoistočne Evrope moraće nastaviti da razvijaju relevantno *EC acquis* javne nabavke.

INFRASTRUKTURA - Uzimajući kao polaznu tačku Osnovnu regionalnu transportnu mrežu jugoistočne Evrope dogovorenu u Memorandumu o razumijevanju koji je potpisan u Luksemburgu 11. juna 2004., Transportna Zajednica razvija Osnovnu mrežu u skladu sa vodiljama Zajednice o razvoju Trans-Evropske transportne mreže (TEN-T) kako je to određeno u Aneksu 1. Uzimaju se u obzir povezani bilateralni i multilateralni sporazumi zaključeni od strane Ugovornih strana, uključujući razvoj ključnih veza i interkonekcija potrebnih da se eliminišu uska grla i promoviše interkonekcija državnih mreža.

Transportna Zajednica razvije petogodišnji radni plan za razvoj Osnovne mreže i identifikaciju prioritarnih projekata od regionalnog interesa sa najboljim praksama Zajednice, koje doprinose uravnoteženom održivom razvoju u smislu privrede, prostornih integracija, okolišnih i socijalnih uticaja kao i socijalne kohezije.

Posebna pažnja davaće se na promovisanju neophodne studije i analize, posebno u vezi sa ekonomskom održivosti, tehničkoj specifikaciji, uticajima na čovjekovu okolinu, socijalnim posljedicama i finansijskim mehanizmima. Strane jugoistočne Evrope razvije sisteme upravljanja saobraćajem, uključujući intermodalne i inteligentne transportne sisteme.

2. PROTOKOL II

Ovo je Prelazni Sporazum između Evropske Zajednice i država članica EU sa jedne strane i Bosne i Hercegovine sa druge strane.

4. 1 Uslovi u vezi sa tranzicijom za željeznički transport

Implementacija Akcionog plana reforme željezničkog sektora i otvaranje tržišta u skladu sa

Adendumom u oblasti željezničkog transporta, nastaviće se kroz prelazne periode.

Prvi prelazni period obuhvata period od stupanja na snagu ovog Sporazuma sve do ispunjavanja sljedećih uslova:

- implementiranje cjelokupnog zakonodavstva željezničkog sektor

- napraviti dovoljan napredak u implementiranju pravila o državnoj pomoći i konkurenciji koja su obuhvaćena sporazumom.

Tokom prvog prelaznog perioda željezničkim preduzećima licenciranim u Bosni i Hercegovini, se dozvoljava pristup željezničkoj infrastrukturi u Bosni i Hercegovini

Drugi prelazni period obuhvata period od završetka prvog prelaznog perioda sve do usaglašavanja zakonodavstva o željeznici sa EU. Tokom drugog prelaznog perioda željezničkim preduzećima licenciranim u Bosni i Hercegovini se dozvoljava vršenje prava saobraćaja na željezničkoj infrastrukturi bilo kojeg jugoistočnog Partnera koji je prošao do drugog prelaznog perioda. Treći prelazni period je otvaranje tržišta ka EU i integracija saobraćaja.

Osnovna direktiva EU željezničkog sektora je direktiva broj: 91/440/EEC „Razvoj Zajednice Željeznica“, koja je do sada tri puta pretrpjela izmjene i dopune. Svrha ove direktive je da potpomogne uspostavljanje Zajednice Željeznica u skladu sa potrebama jedinstvenog tržišta, da poveća njegovu proizvodnost, razdvajanjem menadžmenta željezničkih operacija i infrastrukture od pružanja transportne usluge. Ostale direktive tiču se izdavanja licenci, potvrda o bezbjednosti i dozvola, interoperabilnosti i dr.

4. 2 Uslovi u vezi sa tranzicijom za drumski transport

Do sada najveći pomak u implementaciji direktiva EU ostvaren je u drumskom transportu. Jedan od ključnih razloga je obavljanje međunarodnog prevoza tereta i neophodnih uslova, koji se tiču vozila i vozača.

Set direktiva EU za drumski prevoz odnose se na:

- Bezbjednost i socijalna pravila,
- Prevoz opasnih materija,
- Okoliš i bezbjednosno-tehnički zahtjevi za drumska vozila u pogledu težine i dimenzija, tehničke ispravnosti ispitivanja i ograničenja brzine uređaja,
- Pristup tržištu u drumskom prevozu, uključujući i licence Zajednice,
- Trening profesionalnih vozača,
- Licenciranje vozača i
- Godišnje takse za vozila, akcize za gorivo i naplata putarina.

Potpisivanjem ovog Sporazuma sve države jugoistočne Evrope moći će da konkurišu za dobijanje pojedinačnih dozvola za drumski prevoz tereta. Ove dozvole važiće samo jednu vožnju za prevoz punog vozila u jednu od zemalja članica EU za period od sedam, deset ili četrnaest dana u zavisnosti od udaljenosti destinacije. Za obavljanje slobodnog tranzita prevoznici će dobiti naljepnice države destinacije za svoja vozila u cilju lakše kontrole i nesmetanog prolaska. Povratak može biti sa ili bez tereta samo iz iste destinacije za koju postoji dozvola u bilo koju zemlju jugoistočne Evrope.

4. 3 Uslovi u vezi sa tranzicijom za morski transport

Prvi prelazni period obuhvata period od stupanja na snagu ovog Sporazuma sve do implementiranja zakonodavstva o pomorskom saobraćaju u skladu sa direktivama EU. Bosna i Hercegovina uživaće pravo da prevozi putnike ili robu pomorskim putem između bilo koje luke Države Članice i bilo koje luke ili objekta na obali druge Države Članice ili zemlje koja nije članica Zajednice.

Drugi prelazni period obuhvata period od završetka prvog prelaznog perioda sve do primjenjivanja svih direktiva na zakonodavstvo BiH. Brodovlasnicima iz zemalja Zajednice koji upravljaju brodovima registrovanim u nekoj državi članici ili u Bosni i Hercegovini i koji plove pod zastavom te države članice ili Bosne i Hercegovine, daje slobodu da pružaju usluge

pomorskog saobraćaja unutar Bosne i Hercegovine, i recipročno. Pri izradi zakona o pomorskom prevozu neophodno je implementirati direktive EU, koje se odnose na putničke, teretne i ribarske brodove, bezbjednosti i zaštiti okoliša.

4.4 Uslovi u vezi sa tranzicijom za transport unutrašnjim plovnim putem

Prvi prelazni period obuhvata period od stupanja na snagu ovog Sporazuma sve do ispunjavanja svih uslova utvrđenih u Protokolu od strane Bosne i Hercegovine, kako je verifikovano procjenom koju je sprovedla Evropska Zajednica. Bosna i Hercegovina uživaće pravo da prevozi putnike i robe unutrašnjim plovnim putevima između bilo koje luke jedne Države Članice i bilo koje luke ili objekta na obali neke druge Države Članice

Drugi prelazni period obuhvata period od završetka prvog prelaznog perioda sve do ispunjavanja svih uslova kako je verifikovano procjenom koju je sprovedla Evropska Zajednica. Evropska Komisija donijela je niz direktiva i uredbi o zajedničkim pravilima, koja se primjenjuju na prevoz robe i putnika unutrašnjim plovnim putem.

saobraćaja u svim zemljama i regionima. U cilju definisanja smernica daljeg razvoja evropskog saobraćajnog sistema, formiranja zakonskih okvira, regulativa i definisanja uslova finansiranja iz evropskih pristupnih fondova, u proteklih

5. ZAKLJUČAK

Sve regionalne inicijative predstavljaju poziv za otvaranje transportnog tržišta u jugoistočnoj Evropi u skladu sa direktivama EU.

Evropska Komisija pripremila je Sporazum o uspostavljanju Transportne Zajednice na Zapadnom Balkanu. Transportna Zajednica zasnovana je na progresivnoj integraciji transportnog sistema na osnovu relevantnog *acquis-a* Evropske Zajednice uključujući tehničke standarde, interoperabilnosti, bezbjednosti, vođenja saobraćaja za sve vidove transporta isključujući vazdušni transport. Sporazum će biti potpisan do kraja 2010. godine i za njegovu implementaciju neophodno je otvoriti tržište i pripremiti zakonodavstvo za evropske integracije.

STRATEŠKI OKVIRI RAZVOJA URBANOG SAOBRAĆAJA U EUROPSKOJ UNIJI

Mr Valentina Basarić, dipl.ing.saob, Mr Milica Miličević, dipl.ing.saob., Jelena Mitrovica, dipl.ing. saobr.

1.UVOD

Identifikacija ključnih trendova u oblasti saobraćaja zemalja Evropske Unije (EU), ima za cilj ukazivanje na dalji rast obima saobraćaja, dominantnu ulogu drumskog prevoza i negativne posledice koje dosadašnja politika u oblasti saobraćaja ima na kvalitet života u gradovima. Sve veće narušavanje kvaliteta života u gradovima, crpljenje ograničenih izvora energije, dovelo je u pitanje ekonomsko blagostanje gradova i održivost postojećih strategija razvoja

dvadesetak godina donešen je čitav niz strateških dokumenata razvoja evropskog saobraćajnog sistema. Osnovne smernice razvoja saobraćaja prikazane u ovom radu potiču iz strateških dokumenata "Zelena knjiga" [1] i "Bela knjiga" [2]. Akcenat je postavljen na politiku saobraćaja u gradovima, održivu mobilnost, upravljanje zahtevima za putovanjima putničkim automobilima i internalizaciji eksternalija kao instrumentu saobraćajne politike.